

EU i zemlje zapadnog Balkana (WB6) – Slovensko predsjedanje Vijećem EU

21. svibanj 2021 - Siget 18 C, 10000 Zagreb

10:30 **Welcome and Introduction**

Holger Haibach

Zaklada Konrad Adenauer, Zagreb

doc.dr.sc. Gordan Akrap

Institut za istraživanje hibridnih sukoba, Zagreb

10:35 **Glavni govornik**

doc.dr.sc. Gordan Akrap

Institut za istraživanje hibridnih sukoba, Zagreb

10:30 **Panel diskusija**

Holger Haibach

Zaklada Konrad Adenauer, Zagreb

Stribor Kikerec

Ravnatelj Uprave za jugoistočnu Europu i proširenje EU pri

Ministarstvu vanjskih poslova RH

Iztok Mirošić

Direktor programa „Bled Strategic Forum“ Ministarstvo vanjskih
poslova Republike Slovenije

Moderatori:

Marko Prusina

Zaklada Konrad Adenauer, Zagreb

doc.dr.sc. Gordan Akrap

Institut za istraživanje hibridnih sukoba, Zagreb

Holger Haibach

Dobar dan svima i dobrodošli. Nalazim se u Berlinu, gdje sam doputovao povodom održavanja Konferencije direktora KAS-a za Europu i Sjevernu Ameriku. I na žalost ne mogu biti nazočan tijekom cijele konferencije jer imam još obveza na spomenutoj konferenciji.

Doista me iznimno veseli što smo uspjeli zajedno s prijateljima iz Instituta za istraživanje hibridnih sukoba organizirati ovu konferenciju – Gordane, hvala ti na pomoći. Riječ je o seriji konferencija koju održavamo pod naslovom Europa i zemlje WB6. Također se želim zahvaliti našim sudionicima iz Slovenije, hvala što ste odvojili vrijeme za naš događaj. Svi smo svjesni činjenice da je Slovenko predsjedanje Europskom unijom pred vratima, a politika WB6 također je dio na koji se namjerava i Slovenija usredotočiti, kao što je to bio slučaj tijekom njemačkog predsjedanja i kao što je to bio slučaj tijekom hrvatskog predsjedanja. U biti se radi o nastavku vođenja takve politike i definitivno je krajnje vrijeme pozabaviti se time, osobito nakon što se pročulo da su se pojavili takozvani non-papers, nebitno od kuda su došli.

Upravo se održala konferencija WB6, na kojoj su sudjelovale i Hrvatska i Slovenija, gdje su se mogli čuti komentari koji bi se mogli protumačiti i kao razočarenje. Mislim s jedne strane na komentare onih država koje žele ući u Europsku uniju, a s druge strane zemlje Europske unije koje pak žele riješiti unutarnja pitanja. Stoga se ponekad stiče dojam na nisu sve zemlje Unije na istoj valnoj duljini što se tiče politike proširenja.

A postoji još jedan problem s kojim se valja pozabaviti – prilično sam uvjeren da će se o tim temama razgovarati s dužnom pozornošću. S nama su visokopozicionirani dužnosnici koji s

nama mogu podijeliti stajališta zemalja Europske unije, ali i Slovenije i reći nam kako stvari napreduju. Kako smo upravo jučer o tome razgovarali, mogu vam prenijeti stajalište Njemačke. Naši vodeći EU političari kažu da Njemačka i dalje podržava vlastiti prijedlog proširenja Europske unije u odnosu na Zapadni Balkan, pod uvjetom da države koje žele postati članicama ispune potrebne kriterije. Mislim da kada će konačno započeti razgovori sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom to će biti znak da Europska unija drži svoju riječ u pogledu na dogovor koji je započet u vezi pristupa zemalja WB6. Dopustite da vas s ovime pozdravim. Vraćamo se u studio i želim vam svima uspješnu konferenciju. Hvala vam.

Marko Prusina

Zahvaljujem gospodinu Haibachu na pozdravnim riječima i izlaganju, a sada prepuštam riječ gospodinu Akrapu koji će otvoriti današnju konferenciju sa svojim uvodnim izlaganjem.

Gordan Akrap

Hvala Marko i hvala svima štoš te danas s nama. Dobrodošli na još jednu WB6 konferenciju, za koju smatramo da su važne ne samo za budućnost tog područja, već i za cijelu Europsku uniju u smislu od kolike je to važnosti za proširenje Europske unije.

Ovih šest država zapadnog Balkana, poznatih pod nazivom WB6 bile su, jesu i bit će u određenoj mjeri izvor brojnih nesigurnosti, kriza, izazova i trvenja. Brojna otvorena, i na žalost još uvijek neriješena društvena, politička, nacionalna, gospodarska i sigurnosna pitanja stoje na putu utvrđivanja i oživotvorenja uspješnih i pravednih rješenja u cilju stvaranja samoodrživih demokratskih društava i država koje u doglednoj budućnosti mogu postati članice EU.

Rezultati predsjedanja Vijećem EU tijekom 2020. godine bez obzira na pandemiju i potres u Zagrebu, kao i rezultati višegodišnjih procesa poznatih pod nazivom Brdo-Brijuni te Berlinski proces, pokazuju da demokratizacija i stabilizacija WB6 treba biti jedan od prioriteta EU. Također se vidi da postoje minimalne razine zajedničkih interesa na kojima se može i treba graditi proeuropska budućnost tih društava i država. To je bilo vidljivo i iz pet konferencija koje smo održali prošle godine.

Niti jedno rješenje koje teži ka ponavljanju organizacijskih, političkih i društvenih modela koja su egzistirala u doba SFRJ ne mogu i ne smiju biti temelj na kojima se želi graditi uspješna budućnost. Na društvene se procese teško može primijeniti matematičko pravilo gdje umnožak dva minusa daje pozitivan rezultat. Novom greškom se teško može ispraviti i popraviti prethodna greška.

Republika Slovenija uskoro preuzima predsjedanje Vijećem EU. I prije nego je preuzela predsjedanje, bila je suočena s izazovom koji je zaprijetio Slovenskoj objektivnosti, vjerodostojnosti i djelovanju. Takozvani Slovenski non-paper uzburkao je političke i društvene procese i odnose u pojedinim zemljama WB6 koje su reagirale na manje-više predvidljiv način. Međutim, postoji velika razina izvjesnosti da je ovaj non-paper, kao i sljedeći „njemačko-francuski“ tijek, proizvod operacija utjecaja s ciljem dezinformiranja različitih javnosti, unošenja podjela te difamacije u odnosu na navodne autore tih non-papera. Istovremeno su integrirajuće-radikalizirajući u odnosu na ciljane publike unutar nacionalnih zajednica vjerojatnih autora. Drugim riječima, radi se o dokumentima ciljano plasiranim u međunarodnu i domaću javnost kako bi se pokušali zaustaviti procesi shvaćanja stvarnog stanja te društvenih i (među)državnih odnosa u WB6 te procesa koji se nužno moraju dogoditi.

Hrvatski non-paper, jedini stvarni takav dokument, jedan je od koraka koji ide u tom cilju. Zajedništvo koje je pokazala EU u pomaganju WB6 u suočavanju s pandemijom te rješavanjem brojnih otvorenih pitanja i tim zemljama i dalje treba biti jasno vidljivo. Njih ne treba obeshrabrivati na putu prema EU, jer članstvo u EU veće je od same činjenice članstva. To je prihvaćanje načela modernog i održivog društva koje uvažava različitosti, koje otvoreno komunicira o svim otvorenim pitanjima, gdje se (u pravilu) snaga argumenata, a ne argument snage, koristi u pregovorima i razgovorima. I unutar EU postoje dijelovi društva koji su isključivi, koji žele nametati vlastite stavove silom. Međutim, Europa je zajednica različitih koji su našli zajednički interes sustava vrijednosti. To je proces koji treba biti trajne naravi i koji se stalno, u demokratskoj proceduri, treba prilagođavati novim stvarnostima.

S tim smo ciljem i pokrenuli ove konferencije: s jedne strane pokušavamo doći do minimalnog zajedničkog sustava vrijednosti i povezanosti na nacionalnoj i međudržavnoj razini; pokušavamo identificirati i rasvijetliti stvarne ključne izazove i pokušavamo doći do održivih rješenja. Taj je proces težak, zahtjevan i iscrpljujući. Ali rezultati do kojih se može doći opravdavaju svu energiju, vrijeme i sredstva koja ulažemo.

S obzirom da je područje WB6 vrlo često bilo izvor brojnih sukoba i ratova, te da i danas ima onih koji razmišljaju, i u javni diskurs unose takve stavove i prijetnje, želim za kraj napomenuti da rat nikad nije predstavljao dugoročno održivo rješenje. Sukobljene strane su uvijek, prije ili kasnije sjele za pregovarački stol i to ne uvijek u istim ulogama. Zato je dobro sjetiti se riječi pokojnog predsjednika RH Dr. Franje Tuđmana, koji je tijekom procesa mirne reintegracije Hrvatskog Podunavlja u Vukovaru rekao: „Pobjednik koji ne zna praštati sije sjeme novih sukoba i ratova.“

Marko Prusina

Hvala Vam Dr. Akrap na ovom detaljnom izlaganju. Uvjeren sam da se većina slaže s Vašim vrlo preciznim formulacijama koje nas vode do našeg sljedećeg gosta.

Gospodine Iztok Mirošić, čujemo li se?

S obzirom da u drugoj polovici godine Slovenija preuzima predsjedanje Vijećem Europske unije zamolio bih Vas za jedan uvid u razvoj događaja te što možemo očekivati u tih šest mjeseci s obzirom da bi eventualno proširenje moglo s jedne strane rezultirati sigurnošću, a s druge strane prouzročiti nestabilnost. Koje je vaše stajalište glede proširenja ?

Iztok Mirošić

Hvala i pozdrav iz Ljubljane! Kako je engleski radni jezik, dopustite mi da nastavim na engleskom. Gospodin Haibach je spomenuo proces Brdo-Brijuni koji je Slovenija pokrenula prije nekoliko godina kako bi ostatku regije ukazala na situaciju, a i potaknula europsku perspektivu zemalja u regiji. Posljednja inicijativa Brdo-Brijuni održana je nedavno na Brdu. Ono što mogu iznijeti kao svoju osobnu procjenu je mišljenje koje se poklapa s onim što je rekao gospodin Haibach. Dopustite i da podsjetim i na skepticizam zemalja zapadnog Balkana prema Europskoj uniji i njihovoj politici proširenja.

Takav razvoj situacije jasno pokazuje da je još uvijek riječ o nestabilnoj regiji. Postoji dosta predrasuda i izjava u vezi s promjenama granica, koje nisu bile prihvatljive i navedene u deklaraciji, i to nam je također pokazalo da i dalje imamo posla s nestabilnom regijom. Dalje to navodi na zaključak da bi europska

politika trebala biti puno preciznija, trebala bi se više angažirati za Zapadni Balkan i trebala bi biti puno aktivnija u naporima proširenja kako bi stabilizacija regije bila održiva i kako bi se strateški sagledalo regiju, i, kao što je rekao gospodin Akrap, ako Europska unija neće biti aktivna u regiji, onda će ostaviti slobodan prostor za druge aktere.

Nakon toga, dopustite mi da kažem nekoliko riječi o slovenskom predsjedanju Europskom unijom. Definitivno će Zapadni Balkan biti prioritet tijekom slovenskog predsjedanja, ne samo što se radi o našem susjedstvu, već zato što je to vrlo važan čimbenik za međunarodnu politiku Europske unije, a ne samo za politiku našeg susjedstva. Ne, radi se o međunarodnoj politici na globalnoj pozornici same Unije. Ako se Europska unija ne može prikazati relevantnim igračem u regiji, kako će se onda moći prikazati u globalnom multipolarnom odnosu koji se očito razvija u svijetu?

Slovenski problem predsjedavanja Zapadnim Balkanom u osnovi proizlazi iz programa trio predsjedavanja Portugala, Slovenije i Francuske, a prema ovom programu Zapadni Balkan je regija od strateške važnosti za Europsku uniju. Dopustite mi da dodam da to ne bi trebalo biti samo od strateške važnosti. U današnje vrijeme to je također geopolitički prioritet - ili bi trebao biti geopolitički prioritet Europske unije. Ovaj Trio program jasno nam potvrđuje perspektive Europske unije za regiju koja je definirana na Konferenciji u Solunu 2000. godine i na Summitu u Zagrebu, a potvrđena je tijekom hrvatskog predsjedanja na Summitu Europske unije o Zapadnom Balkanu.

Sljedeći je prioritet naravno nastavak procesa proširenja na temelju pojačane metodologije proširenja, u skladu s ponovno održanim Zagrebačkim Summitom EU i Zapadnog Balkana. Posebnu pozornost sve tri države žele tijekom našeg

predsjedanja posvetiti socijalno-ekonomskim posljedicama krize koju je izazvao Covid-19, unatoč nekim kritikama u vezi s angažmanom Europske unije za ublažavanje tih posljedica u regiji. Važan nam je oporavak ekonomije Zapadnog Balkana, povezanost, vladavina prava i demokracija, što su vrlo važni procesi u regiji, zatim sloboda medija, a posebno strateška komunikacija Europske unije u regiji. Valja uključiti još nešto, a to je rješavanje političkih pitanja u bilateralnim odnosima koje potiču hibridne prijetnje, dezinformacije, stabilnost te blisku suradnju s tijelima sigurnosti vanjske politike Europske unije. To u osnovi znači da bismo željeli poticati stabilnost u regiji zemalja kandidata, a to su zemlje koje teže Europskoj uniji.

Ciljevi su, kao što smo napomenuli tijekom predsjedanja da provedba revidirane metodologije bude jedna vrsta nastavka otvaranja i zatvaranja pregovaračkih poglavlja. Svjesni smo da postoji određeni faktor stagniranja u procesu proširenja Europske unije. Ali nastavak procesa proširenja trebao bi se odnositi i na geostratešku orijentaciju Europske unije i Europska unija trebala bi na regiju gledati kao na jasnu geostratešku vrijednost same Unije.

Stoga moramo pažljivo pratiti mogući napredak zemalja koje teže putu da postanu kandidati. Želja nam je otvoriti četiri međuvladine konferencije ITC-a u procesu pregovora, a to znači sa Srbijom i Crnom Gorom po novoj metodologiji te s Albanijom i Sjevernom Makedonijom. Tije kom predsjedavanja Portugala neće se moći otvoriti sva četiri, i taj bi korak u osnovi samo otvorio proces proširenja koji je danas, rekao bih, zatvoren.

Drugi prioritet je nastavak rješavanja preostalih sigurnosnih i političkih pitanja u regiji, uključujući pitanja sukcesije bivše Jugoslavije, zatim dijalog između Beograda i Prištine, zatim normalizacija odnosa, funkcioniranje Bosne i Hercegovine u

odnosu na 14 prioriteta Avisa. Željeli bismo također bolju transatlantsku suradnju s novom američkom administracijom, što se pokazalo da je bilo i još uvijek je ključno za napredak u regiji. Tu je važno naglasiti i bližu suradnju u zajedničkoj politici sigurnosti i razlika. To znači da bismo željeli ojačati stabilnost zemalja Zapadnog Balkana na polju cyber-sigurnosti. Planiramo razraditi političku deklaraciju o cyber-sigurnosti Zapadnog Balkana, uključujući i organiziranje Konferencije o cyber-sigurnosti na Zapadnom Balkanu. U to spada i borba protiv dezinformacija i manipulacije medijima, zatim borba protiv terorizma, radikalizacije i borba protiv kriminala i korupcije, jačanje funkcionalne konfrontacije posebno s problemima u vezi s migracijom kojima je pogođen Zapadni Balkan. A u ovo je poglavlje uključena i vojna mobilnost.

Treći prioritet je javno zdravstvo i socijalno-ekonomske posljedice korona virusa. To znači jačanje povezanosti i provedba zajedničkog regionalnog tržišta, uključujući zelenu agendu između Europske unije i zemalja Zapadnog Balkana, željeznička i energetska povezanost, zatim urbanizacija za tu regiju, pozitivna perspektiva za dekarbonizaciju, što znači da valja više poraditi na jamstvu za korištenje ekonomskog i investicijskog plana EU-a, koji je namijenjen Zapadnom Balkanu te moguće pridruživanje Zapadnog Balkana u program Erasmus Plus. Tu treba nadodati da taj program uključuje i obrazovne sustave Zapadnog Balkana u europsko obrazovno područje.

Za sve nabrojano potrebna je učinkovita provedba ekonomskog i investicijskog plana Europske unije za regiju koji iznosi do 9 milijardi eura, a uključuje i digitalizaciju i inovacije. Time želimo regiju povezati s digitalnim europskim programom i programom Horizon Europe, kao i s Europskim svemirskim programom. A konkretni projekti u okviru programa povezivanja su: financijska potpora, regionalna suradnja - koja vjerojatno neće biti održiva

bez snažnije političke podrške i političke volje EU - napredak reformi u regiji, suradnja, pomirenje, stabilizacija regije koja neće biti uspješna bez temeljite perspektive proširenja, što znači učinkovitog i održivog proces proširenja.

Slovenija namjerava biti domaćin Summita EU o Zapadnom Balkanu. Naravno, otvorena pitanja dogovaramo sa svim područjima koja sam spomenuo i željeli bismo u osnovi održati redoviti Summit EU o Zapadnom Balkanu, barem svake godine ili svake dvije godine ili revidirati proces proširenja Europske unije s jedne strane, a s druge strane revidirati koje vrste reformi se provode u regiji. Pogotovo zbog revidirane metodologije proširenja važno je za EU da detaljnije politički djeluje u regiji. Naravno da u regiji ima puno izazova na koje će utjecati i naše predsjedništvo. Kao što je poznato, jedan od tih izazova je proces proširenja EU. Praktički je vrlo malo političke volje, posebno među većim igračima. Gospodin Haibach rekao je da Njemačka čvrsto stoji iza procesa proširenja, a to je potvrđeno i nedavno tijekom posjeta našeg ministra njemačkom ministru u Berlinu. S jedne strane još uvijek primjećujemo nedostatak čvrste političke volje za proces proširenja, a s druge strane također nedostatak političke volje za provođenje reformskih procesa u okviru procesa proširenja u zemljama regije.

Mislim da će politička volja definitivno biti presudan faktor do francuskih izbora u travnju sljedeće godine. Tada ćemo se suočiti s utjecajem trećih aktera u regiji - Rusije, Kine i naravno Turske. Upravo sam promatrao politiku cijepljenja tih zemalja u regiji i to Europskoj uniji može nametnuti strateški problem. Zašto? Jer su to zemlje s posve drugačijim vrijednostima od onih koje bi Europska unija željela razviti u Europi, ali i u regiji Zapadnog Balkana. Primijetili smo da se razvoj između zemalja regije i Europske unije ne približava jedan drugome, već se razlike povećavaju, uključujući demokratske procese i vladavinu prava

koji se ne poboljšavaju. U osnovi se demokratski standardi pogoršavaju. To je također povezano s raspravom unutar Europske unije na temu za koja se načela zalažemo kao i rasprava o određenim razlikama između članica iz srednje Europe i ostatka Unije unutar Europske unije.

Suočit ćemo se s prilično ozbiljnom migracijskom krizom u kombinaciji s covid-19 pandemijom – i jedno i drugo utječe na političku i sigurnosnu sliku regije. To nas opet dovodi do zaključka da u osnovi promjena politike Europske unije prema Balkanu znači puno hrabriju politiku i strategijski bolju komunikaciju Europske unije s regijom. Osobno mislim - i mnogi se ne bi složili sa mnom – da imamo brojne stabilizacijske i sigurnosne procese u regiji. Počinje s procesom proširenja, Berlinskim procesom, koji će se ponovno održati u srpnju ove godine, imamo procese SEPTA, RACVIAC, Zapadni Balkan (WB6), mini Schengen - tako da imamo puno procesa. Ako Europska unija misli ozbiljno, bismo se u osnovi trebali koncentrirati samo na jedan proces i to bi trebao biti proces proširenja. To je moje osobno mišljenje.

Ne bismo trebali podcjenjivati izgradnju demokracije, jer je proces izgradnje demokracije i vrijednosti važniji od snažnih lidera u regiji, pogotovo ako se ne provode strukturne reforme. Postoje neke ideje za uključivanje regije izravno u unutarnje jedinstveno tržište Europske unije, ali nisam siguran je li to dobra ideja. Razlog tome je jer te zemlje nisu ekonomski spremne za ulazak na jedinstveno tržište zbog konkurencije i to bi nas moglo dovesti do uspona populizma unutar Europske unije. Ono što moramo učiniti je poticati regionalnu suradnju te razvoj i na taj način sustizati regiju. Slovenija barem pokušava uključiti zemlje zapadnog Balkana u konferenciju o budućnosti Europe koja je upravo započela ovog mjeseca u Strasbourgu. U tome nemamo potporu svih, no Slovenija, a također i Hrvatska, žele poticati

suradnju zemalja zapadnog Balkana i budućih članica Europske unije kako bi sudjelovale na konferenciji o budućnosti Europe.

Dopustite mi da se vratim na bit teme - strateška komunikacija trenutno nije najbolja u Europskoj uniji, trebali bismo je poboljšati. Ponavljam - proces proširenja, održiv, ozbiljan proces proširenja presudan je za stabilnost i gospodarski razvoj regije. No kako bi se to postiglo potrebna je politička volja koja trenutno nije na željenoj razini, politička volja kakva bi u Europskoj uniji trebala biti.

Toliko za sada od mene. Radujem se odgovoru na vaša pitanja kasnije tijekom konferencije.

Marko Prusina

Gospodine Mirošič, hvala vam na pregledu situacije. Mislim da ste nam vrlo dobro predstavili odnose i jasno stavili do znanja što će se dogoditi u vezi s mogućim scenarijima.

Javit ćemo vam se za dodatne komentare nakon što saslušamo pitanja.

Dopustite mi da poželim dobrodošlicu našem sljedećem gostu - to je gospodin Stribor Kikerec. Gospodine Kikerec, dobrodošli. Imamo pitanje za vas: mislite li da je ideja proširenja EU dovoljno dobro artikulirana?

Stribor Kikerec

Hvala vam na pitanju. Zaista mi je drago što sam s vama na ovom događaju koji je organizirala Zaklada Konrad Adenauer. Budući da smo se složili da je radni jezik engleski, dopustite mi da nastavim na engleskom. Posljednji smo se put sreli davno, bilo je to u prosincu 2019. godine. Tada sam imao priliku sudjelovati na

prvoj konferenciji, koja je bila početak niza događaja koje su organizirale vaše institucije. Tadašnja se situacija definitivno razlikovala od današnje, a zajedničke crte su i neke nesretne značajke. U to smo se vrijeme bili suočili s nekom vrstom krize u procesu proširenja - odmah nakon nemogućnosti Europskog vijeća da podrži i donese odluku o otvaranju pregovora s dvije zemlje Zapadnog Balkana, sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom, a bilo je to neposredno uoči hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije. U tom smislu, prilikom preuzimanja predsjedništva u trenutku krize u projektu proširenja, odlučili smo da Zapadni Balkan i politika proširenja postanu prioriteta našeg predsjedanja. Postoje neke sličnosti između tadašnje pozicije Hrvatske i današnje Slovenije. No u međuvremenu smo tijekom prve polovice 2020. godine, koja se podudara s hrvatskim predsjedanjem EU-om, ipak bili svjedoci nekih važnih koraka naprijed, čak bih rekao i prodora. Na ovom je području uklonjen glavni kamen spoticanja zahvaljujući dogovoru o novoj metodologiji.

Dakle, sada je pitanje među zemljama članicama EU kako nastaviti s proširenjem, kako primijeniti bolju metodologiju s jačim naglaskom na političko usmjeravanje procesa proširenja. Napokon je uslijedila politička odluka o otvaranju pristupnih pregovora sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom. Na vrhuncu hrvatskog predsjedanja, s obzirom na jedan od njegovih prioriteta, a to je bio Zapadni Balkan, organizirali smo Summit Zapadni Balkan-EU u Zagrebu u svibnju prošle godine. Čitavo hrvatsko predsjedništvo mučilo je neočekivani i neviđeni izazov pandemije Covid-19. To je bio razlog zašto ideja gospodarskog i investicijskog plana nije finalizirana tijekom hrvatskog predsjedanja. Dovršen je kasnije, ali na Summitu u Zagrebu najavljen je kao jedan od glavnih postignuća EU-a u pogledu zapadnog Balkana.

Nažalost, u drugoj polovici 2020. godine i tijekom prvih nekoliko mjeseci ove godine nisu zabilježeni veći daljnji koraci u smislu proširenja. Pregovarački okvir sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom nije dogovoren, a unutar EU nije bilo većih pomaka u procesu pristupanja dviju zemalja koje sudjeluju u tom procesu, odnosno Crne Gore i Srbije. Jedini razvoj događaja bio je taj što je Crna Gora posljednjeg dana hrvatskog predsjedanja otvorila posljednje pregovaračko poglavlje. Nije bilo puno napretka u europskoj perspektivi s preostale dvije potencijalne zemlje kandidate - Bosne i Hercegovine i Kosova.

Ne znamo hoće li EU do kraja portugalskog predsjedanja pronaći način da prevlada trenutni zastoj u procesu proširenja. Očekivanja od predstojećeg slovenskog predsjedanja su velika. Naravno, naši slovenski prijatelji uživaju našu svesrdnu podršku u svojoj ambiciji da regija zapadnog Balkana postane prioritet tijekom njihovog predsjedanja. Iznimno bismo pozdravili održavanje i veselimo se sljedećem Summitu o Zapadnom Balkanu koji će biti organiziran pod slovenskim predsjedanjem. Bilo je vrlo dobro čuti od gospodina Mirošića da je slovenska ambicija pretvoriti Summit o Zapadnom Balkanu u redovite događaje, jer je važnost Zapadnog Balkana za Europsku uniju takva da je ovakav korak nužan i, kao što znate, mi smo isto također bili predložili tijekom našeg predsjedanja.

U međuvremenu, prošle i ove godine dogodilo se puno toga što je utjecalo na daljnji razvoj situacije. Kao što sam rekao, to je bila krize u vezi s Covid-19, zatim izbori u mnogim zemljama zapadnog Balkana te ponovno pokretanja dijaloga između Srbije i Kosova sa svim problemima povezanim s tom pat situacijom, no očekuje se da će dijalog oživjeti sljedećih mjesec dana. Tu je i migracijska kriza u Bosni i Hercegovini, Covid-diplomacija takozvanih trećih aktera, koja je proizvela različite reakcije u redovima Europske unije. Mislim da je važno naglasiti da je u

takvim kriznim vremenima, posebno u ovo krizno vrijeme, važno ne izgubiti fokus - o čemu se zapravo radi u proširenju. Nedavno se proćuo određeni narativ - a to je da se proširenje sagleda kao primarno geopolitićko pitanje s tendencijom da se proširenje tretira kao vanjskopolitićko sredstvo Europske unije. Nije tome tako. Proširenje nije vanjskopolitićko sredstvo. S obzirom na specifićni kontekst Zapadnog Balkana, on ne moųe biti iskljućivo vanjskopolitićko sredstvo. Naravno, svi se slaųemo da je regija Zapadnog Balkana od iznimne geostrateųke vaųnosti za Europsku uniju. Proširenje nesumnjivo moųe imati i ima svoju geopolitićku dimenziju, ali ne zaboravimo da se na prvom mjestu proširenje odnosi na demokratske standarde, vladavinu prava, transformaciju druųtava, jaćanje kapaciteta gospodarstava itd.

Pod specifićnim kontekstom Zapadnog Balkana mislim na ćinjenicu da se EU bavi Zapadnim Balkanom kroz dvije razlićite konfiguracije Vijeća. Postoji Vijeće za vanjske poslove koje se bavi politićkim i sigurnosnim pitanjima i Vijeće za opće poslove u kojem je politika proširenja. Preklapaju se utoliko što drųe ove zemlje na svom reformskom putu, a put eurointegracije takouđer nije samo njihova stvar već i stvar naųe sigurnosti. Međutim, pitanja poput migracija, utjecaja takozvanih trećih aktera, porasta autoritarnosti kojemu smo danas svjedoci te hibridnih prijjetnji predstavljaju stvarna politićka i sigurnosna pitanja. U definiranju trenutne situacije na Zapadnom Balkanu, jasno je da se problemi ne mogu rijeųiti samo ćarobnim štapićem politike proširenja.

što se tiće proširenja, jasno je da same drųave Zapadnog Balkana moraju vjerodostojno pokazati da zaista šele postati ćlanice EU. Ta se ambicija reflektira u provedbi reformi i ispunjavanjem kriterija za ćlanstvo. To je to. EU bi im naravno trebala pomagati i voditi ih. Svatko treba odraditi svoj dio, to je stvar

vjerodostojnosti EU-a. Izuzetno je važno, ali EU ne može preuzeti svu odgovornost za te zemlje i njihovu europsku budućnost.

Toliko od mene za sada.

Marko Prusina

Gospodine Kikerec, hvala vam puno na komentaru. Dopustite mi da sada najavim panel raspravu u drugom dijelu naše WB6 konferencije. Pozvao bih i ostale sudionike da nam se pridruže.

Imam jedno pitanje za gospodina Akrapa: nedavno je održan Summit Brdo-Brioni. Kako ocjenjujete Summit? Kako glasi poruka?

Gordan Akrap

I ja želim izraziti najdublju zahvalnost veleposlaniku Mirošiću i veleposlaniku Kikerecu - hvala što ste nam se pridružili na ovoj konferenciji i hvala što ste s nama podijelili važne informacije. Oba veleposlanika su više-manje odgovorila na ovo pitanje. Veleposlanik Mirošič rekao je da je to proces koji mora biti vrlo jasno definiran i ovo je jedan od pravaca koji će slovensko predsjedanje Europskim vijećem slijediti. Također je to u sklopu Predsjedništva tria uistinu nužno. Želim ponoviti jednu točku koju je veleposlanik Kikerec naveo, da je proširenje dvosmjernan proces. Prvo, društva i države zemalja Zapadnog Balkana 6 moraju biti spremne to priznati. Nije dovoljno reći: „Da, želimo biti dio Europske unije, želimo vam se pridružiti i biti dio ovog izuzetno važnog kluba. Ali domaću zadaću koju moramo napraviti, napraviti ćemo malo kasnije”. Ne, morate pokazati Europskoj uniji i svojim društvima, svojim glasačima da ste spremni prihvatiti standarde Europske unije, kao na primjer

uvažavanje ljudskih prava, vladavinu prava, demokraciju, sigurnost i stabilnost.

Obojica veleposlanika također su istakla da te zemlje moraju raditi na svojim gospodarstvima. Inače, ako ne budu spremni pridružiti se Europskoj uniji u svim sektorima ljudskog života, to bi moglo stvoriti problem s kojim ćemo se svi suočiti kasnije. S druge strane, članice Europske unije moraju biti svjesne da je to trajan proces. Ako im nećemo pružiti priliku da nam se pridruže, učinit će to netko drugi. Netko drugi će se nositi s problemima. Čini se kao da smo to već doživjeli. Mislim da mogu javno reći, budući da nisam državni službenik, da znamo što se nedavno dogodilo u Crnoj Gori, kako je uporaba hibridnih prijetnji utjecala na političku situaciju i radikalno je promijenila. Svjedoci smo i problema u Sjevernoj Makedoniji. Probleme velike nestabilnosti u Srbiji vidjeli smo prošle godine i početkom ove godine na uličnim prosvjedima. Također smo bili svjedoci vrlo značajnih izazova za društvo u Bosni i Hercegovini, posebno nakon što je objavljen takozvani „slovenski non-paper“ s ciljem promjene granica i vidjeli smo sada u Brdo-Brijunskom procesu, prije nekoliko dana, tko vjerojatno stoji iza toga, tko je taj tko ne želi prihvatiti činjenicu da se bivša Jugoslavija raspala na temelju odluka Badinterove komisije, a jedan od važnih zaključaka Badinterove komisije je da nema promjene granica.

Tu činjenicu te zemlje moraju priznati. Moraju pronaći način kako živjeti zajedno u miru i kako surađivati. Kao što sam rekao u uvodnom govoru - postupak stvaranja većine, tj. načelo „Jedna osoba, jedan glas“ u multietničkim zajednicama ne može se u potpunosti prihvatiti, ne na način kao što je to prihvaćeno u već formiranim demokratskim društvima. Zemlje članice EU moraju se sjetiti procesa kroz koje su prolazile njihove zemlje u 17. i 18. stoljeću. To je proces koji sada prolaze zemlje Zapadnog Balkana. I s time valja biti strpljiv, a za njih mora postojati nada da će se

pridružiti EU. Jer, pridruživanje EU nije konačni cilj koji bi trebali postići. To mora biti samo jedno od sredstava za konačni, strateški cilj, a to je izgradnja boljeg, kvalitetnijeg, demokratskog društva, sa značajnom vladavinom prava koja funkcionira u korist svih građana. To nije pravilo samo za zemlje Zapadnog Balkana 6 koje se žele pridružiti EU. Nadalje, trebali bismo se pitati ne samo što mi kao Europska unija možemo učiniti za njih, već što nam oni mogu dati zauzvrat. Jer postoji i ovo neizbježno pitanje sigurnosti. Nedavno smo to vidjeli tijekom migracijske krize. Većina problema došla je upravo kroz ovu regiju i ako je ta regija nestabilna, razdružena i slaba, tada ćemo mi ovdje imati značajnih sigurnosnih izazova s kojima ćemo se morati suočiti.

Marko Prusina

Gospodine Akrap, hvala vam na doprinosu našoj temi. Počnimo sa sljedećim dijelom naše konferencije - raspravom. Izvolite postaviti pitanja.

Gordan Akrap

Dok čekamo možemo poslušati prvo pitanje kolega iz regije - dopustite mi da zamolim veleposlanika Mirošića da ukratko prokomentira temu koja se odnosi na njegov stav. Volio bih da komentira postupak u kojem je bilo doista teško doći do zaključka o želji koja je izražena u predloženim zaključcima procesa, a odnosi se na granice te da se iste neće mijenjati. Što je bilo glavno pitanje s kojim ste se suočili u procesu donošenja ove izjave?

Iztok Mirošić

Prije odgovora na to pitanje, dopustite mi da komentiram dvije teme koje je također spomenuo gospodin Kikerec. Nema

sumnje, proces proširenja je proces transformacije. To je proces transformacije društva, a na koncu i političkih struktura, što znači proces demokracije zemalja. Ali kako imamo novu metodologiju i kako smo u novu metodologiju uveli značajniji politički čimbenik, to je i politički proces. To nije samo sigurnosni proces, već je i politički proces. A budući da se u međunarodnim odnosima bavimo politikom, moramo imati na umu geopolitičku, kao i stratešku važnost ove regije za Europsku uniju.

Dopustite mi da odgovorim na pitanje gospodina Akrapa. Nema sumnje, u Brdo-Brijunskom procesu koji je održan u Sloveniji sredinom godine, najteži je problem bio postići dogovor o granicama te navesti nepromjenjivu prirodu granica u deklaraciji, to nije tajna. Za mene osobno to je bilo vrlo teško razumjeti, jer u Europskoj konferenciji o sigurnosti i u Helsinškoj povelji imamo odredbu da nema promjena granica, barem nema promjena koje bi mogle nastati na silu. Ali u ovo je slučaju bilo najteže postići dogovor. Politički gledano, ono što se ovdje dogodilo i gdje je Europska unija pokazala da joj nedostaje pristanak u vezi s ovom odredbom deklaracije, ukazuje na činjenicu da još uvijek postoji politički, a time i sigurnosni problem u regiji. Kad to kombiniramo s onim što smo pročitali u novinama iz regije, pokazuje da regija, kao što sam već rekao, nije baš stabilna.

Moj je stav također bio da je na temelju sastanka na Brdu-Brijunima, na posljednjem sastanku koji smo održali, važnost proširenja prvenstveno politička, jer nije samo riječ o procesu transformacije, iako u osnovi to je proces transformacije, društva i gospodarstva. Politička dimenzija procesa proširenja vrlo je, vrlo važna i u potpunosti se slažem da je i odgovornost za unapređenje procesa proširenja na strani zemalja Zapadnog Balkana. Oni bi trebali provesti reforme, koje se trenutno ne provode. Ne mogu za to kriviti samo Europsku uniju i prebacivati da presporo napreduje s procesom proširenja. No Europska unija

mora imati na umu i političku dimenziju procesa proširenja, posebno u kombinaciji s očito različitim mišljenjima o granicama u zemljama u regiji i u kombinaciji s pitanjem naoružanih sukoba koji bi se mogli pojaviti u regiji. Ne želim reći da se suočavamo s novim ratom ili sličnim situacijama, ali ipak, u kombinaciji s trećim igračima koji su aktivni u regiji, Europska unija taj razvoj ne bi trebala zanemariti.

Gordan Akrap

Hvala veleposlaniče Mirošić. Zamolit ću i veleposlanika Kikereca da kratko prokomentira što smo upravo čuli. Hoće li biti moguće usporediti odluke i zaključke s prošlogodišnjeg hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije kad je održan sastanak o zemljama Zapadnog Balkana 6 i Europskoj uniji. Ono što smo tamo vidjeli bilo je jedinstvo, vidjeli smo intenzivnu razinu suradnje kada je istaknuto da će Europska unija dati dodatni iznos, a bilo je riječ o značajnom iznosu, kako bi pomogla zemljama Zapadnog Balkana 6 da se bore s negativnim utjecajima pandemije Covid-19 i kako bi im se pomoglo u jačanju gospodarstva. S druge strane, sada imamo proces Brdo-Brijuni gdje smo vidjeli da nije bilo razgovora o novcu. A što je sa Srbijom? Srbija još uvijek pokušava držati pitanje granice s Kosovom otvorenim, a vjerojatno to želi i netko drugi. Nazire li se ovdje mogući razvoj problema za javnost - kako je rekao veleposlanik Mirošić - s nedostatkom strateških komunikacijskih sposobnosti? I može li takav stav u Srbiji mogao negativno utjecati na javnost u Europskoj uniji i može li usporiti proces integracije i transformacije?

Veleposlaniče Kikerec, budite ljubazni.

Stribor Kikerec

Hvala Vam, Gordane. Ne znam kakav je trenutni stav i kakvo je javno mišljenje u zemljama članicama EU prema politici proširenja na Zapadnom Balkanu. Ne mislim da je ovo pitanje trenutno vrlo visoko na dnevnom redu šire javnosti u europskim društvima, jer postoje drugi prioriteti koje njihova javnost više zanima. Ali definitivno, ovo je pitanje i dalje na dnevnom redu i visoko na listi prioriteta političkih vodstava tih zemalja, jer jednostavno ne mogu dopustiti da to pitanje zapostave. Jesu li nepovoljni događaji u nekim zemljama Zapadnog Balkana nekako potisnuli u drugi plan neka od onih pitanja koja ste spomenuli - poput pomoći i resursa EU zemalja za Zapadni Balkan. Ne znam - sva su ova pitanja trenutno na agendi unutar EU, ako se bave pitanjem proširenja i Zapadnog Balkana.

Stvari se preklapaju i povezane su. Samo bih želio komentirati ono što je rekao gospodin Mirošić - u potpunosti se slažem s onim što je rekao, zapravo s onim što sam i sam ranije rekao, jer ništa od toga nisam dovodio u pitanje. Politička dimenzija procesa proširenja izuzetno je važna, ali u smislu da je izuzetno važna politička dimenzija ukupnog odnosa EU-a sa Zapadnim Balkanom. Ima toliko različitih značajki. EU se na Zapadnom Balkanu bavi s toliko različitih problema koji se ne mogu riješiti samo ili isključivo instrumentima politike proširenja. To sam želio reći da ne izgubim fokus s onog o čemu se zapravo radi u politici proširenja. EU mora razviti i druge alate politike kako bi riješila sve probleme koje situacija na Zapadnom Balkanu predstavlja za Europsku uniju. Jedan od aspekata aktivnosti koji je vrlo važan i koji prije nisam spomenuo, ali je gospodin Mirošić kratko spomenuo u svom izlaganju, jest nužnost bliže suradnje između EU-a i Sjedinjenih Država na Zapadnom Balkanu. Vidjeli smo što se događa kad se Sjedinjene Države povuku sa Zapadnog Balkana. Vidjeli smo što se dogodilo kad Sjedinjene Države i Europska unija ne mogu pronaći zajednički jezik na području - na primjer - dijaloga između Srbije i Kosova. U tom je pogledu, kao i

u ostalim aspektima, izuzetno važno kada se obraćate zemljama u regiji, da EU i Sjedinjene Države usko surađuju. To se tiče dijaloga Srbije i Kosova, situacije u Bosni i Hercegovini itd.

Gordan Akrap

Na posljednjih šest konferencija koje smo organizirali vidjeli smo - i na tome sam vrlo zahvalan uredu Zaklade Konrad Adenauer u Zagrebu i Ljubljani – da su ti izazovi vrlo zahtjevni i problem je, bojim se, da će se taj trend nastaviti i u budućnosti.

Zamolio bih nekolicinu kolega koji su danas s nama - Sabrinu iz Italije i Livaju iz Bosne i Hercegovine da postavite pitanja, ako ih ima, pa ćemo se nakon toga vratiti gostima.

Sabrina Magris

Dobro jutro svima i hvala na ovoj vrlo zanimljivoj konferenciji. Dopustite mi da naglasim neke točke kojih ste se već dotakli u okviru ovog dnevnog reda, u vezi s različitim pravcima razvoja. Jeste li već odredili pravce razvoja u okruženju obrane ili sigurnosti? Hvala vam.

Gordan Akrap

Što je Sabrina rekla također je važno - što smo vidjeli na našim posljednjim konferencijama jest da ne postoje tabu teme, da pokušavamo otvoriti sva pitanja koja bi nam mogla pomoći da bolje razumijemo izazove s kojima se suočavamo i kojima ćemo se ubuduće suočiti. Kao što je istaknuo veleposlanik Mirošić, s jedne strane to je proces transformacije kroz koji moraju proći društva i države Zapadnog Balkana kako bi nam se mogle pridružiti. S druge strane, sigurnosna pitanja su također vrlo važna. Nisu u pitanju samo procesi integracije u odnosu na zapadni Balkan, to nije samo politički proces, to je i proces

gospodarskog razvoja tih država, jačanje vladavine prava i posebno, kao što smo vrlo jasno vidjeli 2015. godine, kada društva i države jednostavno nisu funkcionirale, kada smo se suočili s ogromnim migracijskim valom koji je prošao ovim područjem i stvarao značajne probleme svim zemljama na svom putu, a općenito u Europi. Sve to daje dodatni poticaj za promjenu političke situacije na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Te prijetnje su nešto što moramo riješiti. A jedna od činjenica koju sam vidio u Europskoj službi za vanjsko djelovanje i europskoj zajedničkoj vanjskoj politici jest da su ti izazovi nešto protiv čega se moramo boriti ne na europskom tlu, već u inozemstvu. To je i ambasador Mirošić rekao - da u Europskoj uniji nastojimo poticati vlastite sposobnosti, jer stabilizacija zemalja Zapadnog Balkana 6 neće biti jedina stvar koju će slovensko predsjedništvo učiniti. Jesam li u pravu, veleposlaniče Mirošić?

Iztok Mirošić

Da apsolutno. Ako mene pitate, mogu samo potvrditi ono što ste već rekli, i kao što sam i sam već puno puta rekao. Mislim da se gospodin Kikerec i ja razumijemo po tom pitanju - proces proširenja ima više dimenzija, višeznačan je. Načelno najvažnija transformacije procesa proširenja, što znači promjena društava u demokratska društva, tržišno gospodarstvo, konkurenciju, društva s vladavinom prava i na kraju zajedničke vrijednosti koje bismo trebali imati u Europskoj uniji. Unatoč svemu tome, primjećujemo, kao što sam već spomenuo, da su nakon zaključenja svih poglavlja u pregovorima i postavljanjem članicom Europske unije ipak male razlike u razumijevanju osnovnih vrijednosti i onoga što vladavina prava znači unutar Europske unije. Ali to znači da je proširenje također politički proces i kombinirajući to s aktivnostima trećih aktera u regiji s različitim vrijednostima, politička dimenzija proširenja postaje izuzetno

važna. To nas dovodi do definicije regije kao geopolitičke i geostrateške regije za Europsku uniju. A s tim je povezana i sigurnosna dimenzija. Nadam se da je ovo odgovor na vaše pitanje.

Marko Prusina

Gospodine Mirošić, hvala na odgovoru. I ostali sudionici konferencije mogu postaviti pitanja. Za veleposlanika Mirošića imam sljedeće: kako Slovenija vidi kraj procesa imajući u vidu zakone u Bosni i Hercegovini? Drugo pitanje je također dio 14 prioriteta EU, što je pitanje koje trenutno predstavlja najveći teret unutarnjim procesima Bosne i Hercegovine, koji su vrlo zahtjevni.

Kako to namjeravate riješiti?

Iztok Mirošić

Nema novina u vezi reforme u Bosni i Hercegovini, mislim na izbornu reformu. Mi u Sloveniji imamo dugogodišnji stav o tome, to jest da se reforma mora provesti. Čuo sam da se unutar Europske unije pojavljuju ideje da bi možda trebalo doći do promjene ustava, a nakon toga i do promjene izbornog zakona. Naš je položaj već dugo poznat. Na koncu smo mi također sponzorirali hrvatski non-paper u vezi sa situacijom i stavovi su po tom pitanju kristalno jasni.

Gordan Akrap

Hvala veleposlaniče Mirošić. Da, vi ste sufinancirali hrvatski non-paper, a gospodin Kikerec mogao bi nam dati dodatne informacije u vezi s tim. Kao što sam rekao na početku, to je bio jedini pravi non-paper koji se nekome stvarno pripisivao, koliko se sjećam. Međutim, ovaj non-paper nije prihvaćen u EU kao

stav po kojem se mora postupati. Veleposlaniče Kikerec, molim Vas za komentar.

Stribor Kikerec

Hvala Vam, Gordane. Da, non-paper izrađen je na inicijativu Hrvatske kojoj se pridružilo ostalih pet država članica EU. Hrvatska i ostalih pet zemalja, uključujući Sloveniju, zajednički su dokument predstavili gospodinu Borrellu prije nedavnog Vijeća za vanjske poslove. U tom se dokumentu pokušalo na trezven način prikazati izazove s kojima se suočava Bosna i Hercegovina, te preporučiti određene korake u pogledu daljeg napretka. Zanimljivo da ste i Vi, Gordane, spomenuli na samom početku današnje konferencije, da su trezveni i ozbiljni koraci usmjereni na rješavanje problema na Zapadnom Balkanu nekako zasjenjeni fantomskim inicijativama, koje nemaju jasne autore, poput non-papera koji je govorio o promjeni granica na Zapadnom Balkanu, u Bosni i Hercegovini, na Kosovu itd. Vrlo je važno da takva ometanja ne prevladaju u potpunosti javno mišljenje o tome što je važno na Zapadnom Balkanu i u kojem smjeru bi se trebale razvijati zemlje Zapadnog Balkana.

Što se tiče pitanja koje je gospođa Livaja postavila sudionicima konferencije, samo bih još jednom želio ukazati na specifičan hrvatski stav o tome, naravno u pogledu stabilnosti i funkcionalnosti zemlje. Važni preduvjeti ogledaju se u 14 prioriteta Europske unije. Reforma izbornog sustava, ili preciznije, izmjena izbornog zakona u Bosni i Hercegovini, s našeg stajališta i prema našem mišljenju, izuzetno je važna kao jedan od prvih koraka u cilju postizanja stabilnosti i bolje funkcionalnosti u zemlji, posebno s obzirom na predstojeće opće izbore u Bosni i Hercegovini 2022. godine. To je jedan od razloga zašto je vrlo važno sada se baviti reformom izbornog zakona u toj zemlji. A što se tiče načela te reforme, dva su aspekta kojima

bi se, prema našem mišljenju, trebala baviti reforma izbornog zakona, jer postoje dvije značajne diskriminacije u toj zemlji. Jedna je vrsta diskriminacije koja ne dopušta građanima te države da uživaju jednaka aktivna i pasivna glasačka prava u Bosni i Hercegovini. Drugo je pitanje diskriminacije najmanjeg konstitutivnog naroda u Bosni i Hercegovini koji nije u stanju izabrati svoje legitimne političke predstavnike u najviše institucije države.

Smatramo da se reforma izbornog zakona mora suočiti s obje vrste diskriminacije, mora ih riješiti, i mislimo da postoje modeli koji omogućuju takav izborni sustav koji će uključivati i provedbu presuda Europskog suda za ljudska prava i zaštitu načela legitimnog predstavljanja konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine.

Marko Prusina

Gospodine Kikerec, hvala Vam na komentarima i dopustite mi da se zahvalim i svim sudionicima naše WB6 konferencije koji su nam se danas pridružili. Ova, kao i ostale konferencije WB6, bila je uspješna i mislim da je ovo format s kojim bismo trebali nastaviti. Sada ću zamoliti gospodina Akrapa da zatvori konferenciju.

Gordan Akrap

Hvala ti Marko. Hvala vam, dragi ambasadori i dragi gosti. Dopustite da zaključim na isti način na koji sam započeo i otvorio konferenciju, na hrvatskom jeziku.

Kao što je gospodin na kraju rekao o non-paperu, koji je proizvod zajedničkog rada, a ishod bi trebao biti rješavanje i identificiranje problema na način da se pruže odgovarajuća rješenja za

postojeće izazove. Ispravna rješenja za zemlje koje će krenuti putem prema Europskoj uniji kako bi prevladale situacije s kojima se nose. Ta su područja bila dio integrativnih procesa koji su se pokazali neučinkovitima i pokazala su da i Hrvatska i Slovenija imaju dovoljno iskustva i znanja te su upoznate s kontekstom cjelokupnih pozadinskih procesa koji pokušavaju potkopati sigurnost države. Prema mojem mišljenju, ovo je načelo pravi smjer koji bi Europska unija trebala krenuti. Kao što je rekao veleposlanik Mirošić, to je jedini način kako stabilizirati zemlje i kako bi te države mogle postići određenu razinu na kojoj bi mogle pravilno pristupiti Europskoj uniji i pridružiti nam se. Ovo je trenutak od kojeg nadalje dijelimo iste izazove i ista mišljenja unutar Europske unije. Trebali bismo nastaviti pokušavati prepoznati izazove i razinu sigurnosti.

Marko Prusina

Još jednom hvala što ste nam se pridružili. Dopustite mi sada da zatvorim konferenciju WB6 i zahvalim što ste nam se pridružili.